

УДК 351:316.332

Євсюков Олександр Петрович

докторант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України,
кандидат психологічних наук

ПРОГНОЗНА МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. У статті побудовано прогнозну модель державного забезпечення соціально-економічної безпеки. Зокрема, виокремлено критерії забезпечення соціально-економічної безпеки. Здійснено короткострокове прогнозування деяких показників соціально-економічної безпеки на майбутні три роки. Окреслено конкретні заходи державної політики щодо забезпечення соціально-економічної безпеки.

Ключові слова: соціально-економічна безпека, модель, державне регулювання, прогноз, критерії.

Евсюков А.П. Прогнозная модель государственного обеспечения социально-экономической безопасности

Аннотация. В статье построена прогнозная модель государственного обеспечения социально-экономической безопасности. В частности, выделены критерии обеспечения социально-экономической безопасности. Осуществлено краткосрочное прогнозирование некоторых показателей социально-экономической безопасности на предстоящие три года. Определены конкретные меры государственной политики по обеспечению социально-экономической безопасности.

Ключевые слова: социально-экономическая безопасность, модель, государственное регулирование, прогноз, критерии.

Yevsyukov O.P. The expected model of state ensuring of the social and economic security

Annotation. The expected model of state ensuring of the social and economic security is constructed in the article. In particular, the criteria of ensuring of the social and economic security are marked out. The short-term forecasting of some indicators of the social and economic security for the forthcoming three years is carried out. The concrete measures of state policy for ensuring of the social and economic security are defined.

Key words: social and economic security, model, state regulation, forecast, criteria.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Передбачити стратегічний вектор соціально-економічного розвитку в певному інтервалі можна шляхом використання різних підходів і методів прогнозування. Відповідно виникає об'єктивна потреба використовувати визначені прийоми комбінування різних методів у розробленні прогнозів рівня соціально-економічної безпеки, що характеризуються наявністю складних взаємозв'язків чинників розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення соціально-економічної безпеки з боку держави досліджувалися в нинішніх умовах багатьма вченими, серед яких: В. Куценко, В. Удовиченко [2], В. Нижник [4], В. Скуратівський [5].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак щодо невирішених частин загальної проблеми слід відзначити відсутність розробок щодо прогнозування перспективного стану соціально-економічної безпеки в Україні.

Формулювання цілей статті. Ураховуючи актуальність обраної теми дослідження, метою статті є побудова прогностичної моделі державного забезпечення соціально-економічної безпеки. Для досягнення поставленої мети в роботі потрібно вирішити такі завдання:

- виокремити критерії забезпечення соціально-економічної безпеки;
- здійснити короткострокове прогнозування деяких показників соціально-економічної безпеки на майбутні три роки;
- окреслити конкретні заходи державної політики щодо забезпечення соціально-економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. У прогностичних моделях рівня соціально-економічної безпеки дуже важливі не тільки кількісні параметри, але і якісні характеристики тривалих процесів та умов їх змін для отримання необхідних результатів. У той же час на вибір моделі чинять сильний вплив умови її інформаційного забезпечення, які, як правило, погіршуються за ступенем збільшення горизонту прогностичних розрахунків [5].

Таким чином, у зв'язку з багатофакторністю сутності прогнозування рівня соціально-економічної безпеки, що може описуватися великою кількістю факторних показників, відповідно використання якогось одного з методів прогнозування не уявляється можливим. У цьому разі пропонується застосувати концепцію комплексного підходу до прогнозування стратегічних показників рівня соціально-економічної безпеки, а для цього насамперед потрібно виявити загальну математичну залежність, яка досить точно буде

описувати хід розвитку рівня соціально-економічної безпеки як загального (інтегрального) критерію, що відбиває процес переходу з ретроспективи в перспективу [3].

З метою ухвалення державними органами обґрунтованих рішень щодо забезпечення соціально-економічної безпеки потрібно систематично здійснювати моніторинг базових показників економічної й соціальної безпеки, який, своєю чергою, є основою прогнозування перспективних значень зазначених індикаторів. Традиційно серед ключових показників, що відбивають рівень соціально-економічної безпеки, виокремлюють такі:

- валовий внутрішній продукт;
- індекс інфляції;
- бюджетний дефіцит;
- індекс безробіття;
- рівень економічного зростання;
- рівень та якість життя;
- ступінь енергетичної залежності;
- стан інтегрованості до світової економіки;
- експортно-імпортне сальдо;
- демографічний стан;
- внутрішній та зовнішній державні борги тощо.

Існують альтернативні думки щодо оцінки поточного рівня соціально-економічної безпеки з відповідним його перспективним прогнозуванням.

У цьому контексті виокремлюють такі групи критеріїв:

- стан ресурсного потенціалу держави та можливості його розвитку;
- здатність економіки функціонувати в режимі розширеного відтворення;
- стан науково-технічного потенціалу країни;
- рівень стійкості фінансової системи держави;
- ступінь збалансованості зовнішньоекономічної політики;
- оптимальне державне управління економічними процесами;
- рівень життя населення;

- стійкість конкурентних позицій національної економіки;
- наявність правових й економічних умов, орієнтованих на зменшення рівня криміналізації суспільства.

У роботі пропонується здійснити короткострокове прогнозування деяких показників соціально-економічної безпеки на період 2018–2020 років з метою визначення перспектив розвитку реального сектору національної економіки, а також виявлення його впливу на соціальну складову розвитку держави. Модель побудовано на основі використання методів кореляційно-регресійного аналізу й спрямовано на формування критеріїв стабільного забезпечення соціально-економічної безпеки України [2].

Вихідною умовою побудови моделі є аналіз ретроспективних значень індикаторів державного забезпечення соціально-економічної безпеки. На основі отриманих результатів моделювання існує можливість формування державної політики щодо забезпечення соціально-економічної безпеки. Інструментами реалізації зазначеної державної політики є інструменти податкового, грошово-кредитного й прямого програмного регулювання національної економіки. Вихідні дані для здійснення прогнозування наведено у табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка зміни показників соціально-економічної безпеки України
впродовж 2011–2017 років**

Рік	Індекс цін промислового виробництва	Індекс цін виробників	Індекс інфляції	Індекс безробіття	Індекс реальної заробітної плати
2011	103,4	114,1	104,6	8,6	111,0
2012	94,4	100,4	99,8	8,1	111,0
2013	99,0	101,7	100,5	7,7	106,8
2014	82,8	131,7	124,9	9,7	86,5
2015	98,4	125,5	143,3	9,5	90,1
2016	103,1	135,8	112,4	9,7	106,5
2017	97,1	116,6	113,1	10,1	118,9

Відповідно на основі вихідних даних, наведених у табл. 1, у роботі пропонується здійснити прогнозування досліджуваних показників соціально-економічної безпеки України на період 2018–2020 роки. Результати прогнозування наведено в табл. 2.

Таблиця 2

**Результати прогнозування зміни показників соціально-економічної
безпеки України впродовж 2018–2020 років**

Рік	Індекс цін промислового виробництва	Індекс цін виробників	Індекс інфляції	Індекс безробіття	Індекс реальної заробітної плати
2018	101,03	132,43	106,85	10,1	128,9
2019	102,68	135,82	100,22	10,24	140,26
2020	104,33	139,21	93,59	10,38	151,62

З табл. 2 можна побачити, що в короткостроковій перспективі в Україні очікується наявність позитивних тенденцій щодо:

- стабільного підвищення індексу цін промислового виробництва;
- стійкого збільшення індексу цін виробників;
- поступового зменшення індексу інфляції;
- регулярного підвищення індексу заробітної плати.

При цьому очікується незначне, але стабільне даліше підвищення індексу безробіття.

Конкретні заходи державної політики щодо забезпечення соціально-економічної безпеки, які розробляються за результатами прогнозування, мають бути спрямовані на підтримку певних темпів економічного зростання на основі формування високоефективної структури національного господарства, екологізації процесів виробництва й споживання, що в остаточному підсумку є фундаментом національного соціально-економічного розвитку [3].

Крім того, важливою складовою державної політики щодо забезпечення соціально-економічного розвитку мусить бути інтеграційна політика держави, спрямована на підвищення ефективності національної економіки на основі

регіонального економічного співробітництва. Використання індикаторів ефективності функціонування національної соціально-економічної системи дозволяє визначити доцільність структурних трансформацій у системі національної економіки та провести адаптацію концепції уніфікації державних механізмів щодо забезпечення соціально-економічної безпеки відповідно до обраних пріоритетів соціально-економічного розвитку держави.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, у результаті проведеного дослідження було отримано такі результати.

1. Виокремлено критерії забезпечення соціально-економічної безпеки: валовий внутрішній продукт; індекс інфляції; бюджетний дефіцит; індекс безробіття; рівень економічного зростання; рівень та якість життя; ступінь енергетичної залежності; стан інтегрованості до світової економіки; експортно-імпортне сальдо; демографічний стан; внутрішній та зовнішній державні борги тощо.

2. Здійснено короткострокове прогнозування деяких показників соціально-економічної безпеки на майбутні три роки. Наголошується, що очікується наявність позитивних тенденцій щодо: стабільного підвищення індексу цін промислового виробництва; стійкого збільшення індексу цін виробників; поступового зменшення індексу інфляції; регулярного підвищення індексу заробітної плати.

3. Окреслено конкретні заходи державної політики щодо забезпечення соціально-економічної безпеки. Наголошено, що важливою складовою державної політики щодо забезпечення соціально-економічного розвитку має бути інтеграційна політика держави, спрямована на підвищення ефективності національної економіки на основі регіонального економічного співробітництва.

Перспективи подальших розвідок. Загалом на фоні наявних позитивних тенденцій щодо забезпечення соціально-економічної безпеки в Україні за умови впровадження запропонованих у роботі теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій її рівень упродовж найближчих перспективних періодів суттєво підвищиться.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Воротін В. Є. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / В.Є. Воротін, Я. А. Жаліл ; за заг. ред. В. Є. Воротіна. – К. : Вид-во НІСД, 2010. – 288 с.
2. Куценко В. І. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку / В. І. Куценко, В.П. Удовиченко. – Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2011. – 656 с.
3. Лаврентьєв М. М. Державне регулювання соціально-економічного розвитку регіонів України / М. М. Лаврентьєв // Продуктивні сили і регіональна економіка. – 2008. – Ч. 1. – С.28–33.
4. Нижник В. М. Економічна дипломатія та економічна безпека України : навч. посіб. / В.М.Нижник. – Хмельницький: ХНУ, 2007. – 299 с.
5. Скуратівський В. А. Соціальна політика : навч. посіб. / В. А. Скуратівський, О.М. Палій, Е.М. Лібанова. – К. : Вид-во УАДУ, 2003. – 365 с.

Statement of the problem. The expected model of state ensuring of the social and economic security is constructed in the article. In particular, the following criteria of ensuring of the social and economic security are marked out: gross internal product; index of inflation; budget deficit; index of unemployment; level of economic growth; level and quality of life; degree of power dependence; condition of integration in world economy; export and import balance; demographic state; internal and external public debts etc.

Urgency. The short-term forecasting of some indicators of the social and economic security for the forthcoming three years is carried out. It is emphasized that existence of the following positive tendencies is expected: stable increase in the price index of industrial production; steady increase in the price index of producers; reduction of the index of inflation; regular increase in the index of salary.

The purpose of the article is constructed the expected model of state ensuring of the social and economic security.

Our task was to study the criteria of ensuring of the social and economic security are marked out.

Summary. The concrete measures of state policy for ensuring of the social and economic security are defined. It is emphasized that the integration policy of the state directed to increase of efficiency of national economy on the basis of regional economic cooperation has to be an important component of the state policy on ensuring of the social and economic development.

Conclusions and outcomes. In general, against the background of the existing positive tendencies on ensuring of the social and economic safety in Ukraine its level during the next perspective periods will significantly increase in conditions of introduction of the theoretical and methodological bases and also practical recommendations offered in the work.